

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

“MASKENİN ALTINDAKİLER”

Kategori: CAT 1

Kelime Sayısı: 3844

Araştırma Sorusu: Hakan Bıçakcı'nın “Doğa Tarihi” adlı romanında toplum beklentilerinin odak figürün kimlik oluşumu üzerindeki etkileri hangi yönleriyle işlenmiştir?

İÇİNDEKİLER:

1. GİRİŞ.....	3
2. TOPLUM BEKLENTİLERİNİN ODAK FİGÜRÜN KİMLİK OLUŞUMU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....	4
2. a. Kapitalist Sistem.....	5
2. b. Güzellik Algısı.....	8
2. c. Aile İçi İlişkiler.....	14
3. SONUÇ.....	17
4. KAYNAKÇA.....	19

1. GİRİŞ:

Kimlik, toplumun sosyal yapısını oluşturan ve bireylerin hem kültürlerinin hem de yaşadıkları çevrelerdeki sosyal konumlarının ve statülerinin karşılığı olan çok boyutlu bir kavramı sembolize etmektedir. Bireyin kimliği oluşurken içinde bulunduğu toplum, yaşadığı ilişkiler ve ailesi oldukça önemli bir yere sahiptir. Nitekim çocuklukta yaşanan aile içi olaylar ileride Psikanaliz kuram ile açıklanan bilinçaltı ve rüyalar ile ortaya çıkmaktadır. Uluslararası Bakalorya Programı Türkçe A dersi kapsamında hazırlanan bu tezde; Hakan Bıçakcı tarafından kaleme alınmış olan “Doğa Tarihi” adlı romanda odak figür Doğa’nın kimliğinin oluşmasında toplum beklentilerinin etkileri, Psikanaliz kuram çerçevesinde; betimleme, iç monolog, diyalog, ironi, leitmotiv, iç çatışma ve epigraf teknikleri ile değerlendirilecektir. Psikanaliz kuram, yazarın kişiliğinin eserdeki figürlere yansıdığını ve bastırılmış duygularının bu figürlerde hayat bulduğunu savunmaktadır. (Moran, 2004, 149) Romandaki figürler bu açıdan incelendiğinde bu figürlerin davranışları ve kişilikleri daha iyi kavranabilmektedir.

Hakan Bıçakcı’nın “Doğa Tarihi” adlı romanında, toplum beklentilerinin odak figürün kimlik oluşumu üzerindeki etkileri, odak figürün kendi kimliğinden içinde yaşadığı toplum baskısı yüzünden uzaklaşması olarak incelenmiştir. Yapılan incelemeler doğrultusunda, bu yapıt üzerine daha önce herhangi bir tez yazılmadığı görülmüştür. Yapıt hakkında yapılmış olan İpek Bozkaya’nın “Hakan Bıçakcı’nın Doğa Tarihi Üzerine” (Bozkaya, 2017) adlı araştırmasında ise sosyal medyanın Doğa’nın yabancılaşmasına etkileri yüzeysel bir biçimde ele alınmıştır. Türkçe A dersi kapsamında hazırlanan bu tezde ise kapitalist sistemin, toplumun bireylerden beklediği güzellik algısının ve aile içi ilişkilerin bireyin kimlik oluşumunu nasıl etkilediği üzerinde durulacaktır.

2. TOPLUM BEKLENTİLERİNİN ODAK FİGÜRÜN KİMLİK OLUŞUMU

ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Toplum, normları, değerleri ve kültürel standartlarıyla bireylerin benlik algısının ve kimliğinin oluşmasında önemli bir rol oynar. Bireyler, çocukluktan itibaren cinsiyet rolleri, kariyer seçimleri, davranışları ve görünüşleri ile ilgili toplumsal beklentilere maruz kalırlar. Bireyler toplumsal normlara uymaya çalışırken iç çatışmalar yaşayabilirler ve bu beklentiler, kişinin aidiyet ve kabul duygusunu etkiler. Toplum, bireylerden belirli davranış ve görünüş kalıplarına uymalarını bekler. Böylece bireyler sosyal kabul veya onay kazanmak için bu beklentilere uyma zorunluluğu hissederler. Bireylerin kendilerini toplum beklentilerini karşılamak zorunda hissetmeleri, eğer bu kalıplara uymazlarsa toplumdan soyutlanacakları ve ötekileştirileceklerini düşünmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu durum, bireylerin kimlik oluşum sürecini duraklatıp kişisel gelişimini engelleyecek sorunlara yol açar. Bu beklentilere sürekli uyum sağlamaya çalışmak, bireylerin kimlik oluşumunu sınırlandırmaktadır çünkü toplum beklentileri bireylerin metalaşmasına ve gerçek kimliklerinin standartlaştırılmış niteliklere indirgenmesine yol açmaktadır. Bu metalaşma, bireyselliği engeller, farklı ifadeleri bastırır ve insanların yalnızca geçerli normlara uyduklarında kendilerini değerli hissetmelerini sağlar.

Roman, üçüncü tekil şahıs anlatımıyla yazılmış olup odak figür Doğa'nın kimlik oluşumunu üç ana bölümde ele almaktadır. Romanın kurgusunun üç bölüme ayrılmasının nedeni, Doğa'nın kimlik oluşumu sürecinin nedensellik içerisinde aktarılacak olmasıdır. Yazar, kurguda Doğa'nın kimliğini yaratmaya öncelikle fiziksel özelliklerini oluşturarak başlamış daha sonra Doğa'nın fiziksel değişimlerinin ruhsal sağlığı ve psikolojisi üzerindeki etkilerini ele almıştır. Ancak Doğa'nın tüm değişimleri toplum beklentilerini karşılamak üzerine kuruludur. Doğa, bulunduğu her ortamda dikkatleri üzerine toplamak, herkesin beğenisini

kazanmak ve beğeni toplamak isteyen bir figür olarak kurgulanmıştır. Bu yüzden dış görünüşünde çeşitli değişiklikler yapmakta ve kendisini toplum beklentileri doğrultusunda değiştirmektedir. Doğa'nın toplum beklentilerini karşılamak için sürekli olarak kendini değiştirmesi, zamanla kendi kimliğinden uzaklaşması ve toplumun belirlediği kalıba uygun olmadığını fark etmesi ile sonuçlanmıştır.

2. a. KAPİTALİST SİSTEM

Yazar, modern zamanın hayat standartlarını, toplum beklentilerini ve sosyal dayatmalarını eserin odak figürü olan Doğa'nın sosyal ilişkileri üzerinden eleştirmektedir. 19. yüzyılın sonunda gerçekleşen Sanayi Devrimi sonucu ortaya çıkan kapitalist sistem, insanları makineleştirerek benliklerinden uzaklaştırmıştır. Doğa, plazada çalışan bir iş insanıdır ve kapitalist sistemin içinde her gün aynı saatte kalkıp aynı işleri yapmaktadır. “Yatak. Ayna. Buzdolabı. Parfüm. Cip. Park yeri. Plaza girişi. Alev'in boş odası. Sarı koridor. Cam oda. Tost. Facebook. Espresso kapsülü. Elektronik sigara. Düğme. Ses. Koku. Madeni para. (...) Bitki çayı. Facebook. Sunum. (...) Asansör. Cip. Ev.” (Bıçakçı, 2014, s. 38) alıntısında da görüldüğü üzere Doğa rutin olarak her gün aynı işleri yapmaktadır. Alıntılanan parçada Doğa'nın bir gününün bir veya en fazla üç kelime kullanılarak anlatılmış olması Doğa'nın oldukça sıkıcı, sahte ve monoton bir yaşam sürdüğünü göstermektedir. Doğa'nın çalıştığı iş yerinde yalnızca kendisi değil, beraber çalıştığı tüm iş arkadaşları da sahte ve tekdüze bir yaşam sürmektedir. Bu plazada çalışan bireyler arasındaki sosyal ilişkiler; sahte selamlaşmalar, sahte gülüşmeler, sahte kutlamalar ve sahte sevgi gösterilerinden ibarettir.

“Yorgun klişelerin kaderi önceden yazılıdır. Mumlar yakılır. Mumlar üflenir. Yeniden alkışlanır. Arada birileri “Bravo” diye bağırır (...) Herkes güler. Kurumsal kahkahalarını ortalığı dağıtmamaya özen göstererek etrafa saçar Bu, sosyal gülmedir. Sadece ağızla yapılır. Gerçek gülmede olduğu gibi gözler devreye girmez. Sosyal sosyal gülünür, sonra dağılır.” (s. 23).

Nitekim bu alıntıdan da anlaşılacağı üzere Doğa'nın bu uzamdaki hayatı oldukça tekdüzedir. Plazadaki çalışanların birbirleri ile olan ilişkileri de oldukça samimiysiz ve yapaydır. Bu da kapitalist sistemin sosyal ilişkiler üzerinde bıraktığı etkilerden biridir.

Kapitalist sistemin Doğa'nın bir diğer etkisine ise, Doğa'nın Londra'da kaldığı süreçte bir dükkandan sevdiği bir grubun yeni çıkan CD'sini almak yerine grubun isminin yazılı olduğu tişörtü alma kararını vermesiyle ulaşılmaktadır. Çünkü Doğa CD'deki müzikleri dinlemek yerine, grubun tişörtünü giyip arkadaşlarının ve diğer insanların kendisinin bu grubu dinlediğini bilmesini istemektedir. “Mutluluktan içi katılarak aldığı; kaybolacak, çekecek, kirlenecek diye ödünün patladığı Sepultura tişörtü iki sene sonra evlerine temizliğe gelen Hacer Hanım'ın üzerinde, üç sene sonra da toz alırken elindeydi.” (s. 18) alıntısında görüldüğü üzere Doğa, kendi arzuları ve zevkleri için değil başka insanların kendisini beğenmesi ve onaylaması için bu tişörtü satın almıştır çünkü kapitalist sistem, onu, sahip olunan eşyaların ve gösterişin aslında kendi isteklerinden daha önemli olduğuna inandırmıştır. Dolayısıyla, Doğa toplum beklentilerini karşılamak adına kendi istekleriyle çatışan bir birey hâline gelmiştir. Nitekim Doğa hevesini aldıktan sonra bu tişörtün toz bezine dönüşmüş olması da kapitalist sistemin Doğa'nın kimliğine olan etkisini göstermektedir.

Doğa için hayattaki en önemli şey toplumda kendine bir statü edinmek olduğu için iş yerindeki en başarılı kadın olmak istemektedir. Bu yüzden iş hayatında oldukça hırslı ve rekabetçidir. “Doğa, kariyerini Londra'ya borçluydu. Mesleki kariyerini değil; hayatını bir kariyer planı gibi yaşamasını...” (s. 17). Kapitalist sistem içinde kariyer çok önemlidir ve iyi bir kariyer için iyi bir eğitim şarttır. Doğa, eğitimin kendisi için kâr sağlayacak bir alan olduğunu bildiği için eğitimine önem göstermiştir. Doğa, toplumda statü sahibi olmak için aldığı nitelikli eğitim sayesinde bir plazada üst düzey yönetici olmuştur ve böylece kapitalist sistemin içinde kendine yer edinebilmiştir. Doğa, üst düzey bir yönetici olmasına rağmen

günü rakibi Alev’den nefret ederek geçirmektedir: “Doğa, dört sene önce şirketin üst üste gerçekleştirdiği başarılı hamlelerle bir anda iki katı büyümesiyle birlikte çirkin bir kuma gibi ikinci bir yönetici olarak işe alınan Alev’in varlığından son derece rahatsızdı.” (s. 58) Doğa iş arkadaşı ile sağlıklı bir ilişki kurarak birbirlerini tamamlayıp iş yerinin başarısını ve değerini arttırmak yerine Alev’in kendisinden daha başarılı olmasını ve daha çok takdir edilmesini asla istememektedir çünkü eğer bu durumu engellemezse toplumdaki statüsünü kaybedeceğine inanmaktadır. Nitekim, her zaman patronu Cengiz Bey’in kendisine verdiği görevleri yerine getirmek için çabalamakta ve patronunun gözünde “en iyi” olmak istemektedir. Bu da Doğa’nın toplum içinde var olma isteğini bir hırsa çevirdiğini göstermektedir.

Kapitalist sistemin Doğa üzerindeki başka bir etkisine ise, erkek arkadaşı Onur ile arasında gerçek bir duygusal bağ olmamasına rağmen ilişkisini bitirmemesinden ulaşılmaktadır. “Doğa da sevgilisinin türlü öküzlüğüne sinsi kamufajlar diken Burcu gibi, beklentisine göre adam bulamayıp bulduğu adama göre beklentilerini şekillendiriyordu. Kendisiyle ilgilenen adayla arasında sınıf farkı yoksa (Doğa buna “kültür farkı diyordu) gerisi bir şekilde geliyordu.” (s. 50) alıntısında da görüldüğü üzere Doğa ilişkisinde aşka değil paraya, menfaate ve sosyal statüye önem vermektedir. Kapitalist sistemin çıkar odaklı oluşuna uyum sağlayan Doğa, kendi dengi olmayan erkekleri yok saymakta ve sadece toplumda saygı duyulan ve varlıklı kişilerle birlikte olmaktadır çünkü aksi bir durumda toplum beklentilerine uygun olmayacağını düşünmektedir. Bu da kapitalist sistemin Doğa’nın kimliğine olan etkisini göstermektedir.

Doğa, içinde bulunduğu döneme ayak uydurarak aktif bir şekilde sosyal medya kullanmakta ve hayatını bu tarz platformlarda beğeni alacak şekilde yansıtmaktadır. Doğa’nın sosyal medyada beğenilme arzusu, insanların kendisi hakkında yapacağı iyi yorumlara bağımlı olduğunu göstermektedir. “(...) Facebook’a girip kuaförde çektiği fotoğraflara gelen yorumlara

baktı. Yorum yoktu. Ama on yedi kişi beğenmişti. Doğa on yedi kişi tarafından alkışlanmaktaydı.” (s. 29) Bu da Doğa'nın gününün iyi geçmesinin kriterinin sosyal medyada aldığı beğeni sayısının fazlalığıyla doğru orantılı olduğunu ve sürekli başka insanların övgüsünü duymak istediğini göstermektedir. Doğa, başkaları için yaşamayı kendisine felsefe edinmiş ve başkalarının kendisi hakkında ne düşündüğünü önemsemekten anı yaşamayı unutmuştur. Bu da Doğa'nın diğer insanlar tarafından onaylanmadığında kendisini toplumdan soyutlayıp önemsiz hissettiğinin göstergesidir.

2. b. GÜZELLİK ALGISI

Güzellik, kişide var olan ve estetik hissi tatmin eden niteliklerin bir araya gelmesi olarak tanımlanır. Güzellik algısı ise, toplumun bireyleri hangi kriterlere göre değerlendirdiğini ve neye göre güzel veya çekici bulduklarını açıklar. Güzellik algısı, bireysel, kültürel ve sosyal faktörlerden etkilenir fakat toplumun bireylere dayattığı kalıplaşmış güzellik algısı her toplumda mevcuttur.

Romanda, “güzellik” Doğa için her zaman korunması gereken bir kavram olarak ele alınmıştır. Doğa, bulunduğu ortamda her zaman dikkatleri üzerine toplamak, içinde bulunduğu ortama dahil olabilmek, herkes tarafından onaylanmak ve hayranlıkla izlenmek istemektedir. Doğa'nın kafasında kendisi için oluşturduğu belli bir imaj vardır ve bu görüntüye göre sürekli güzel olması gerekmektedir. Doğa, hedeflediği bu görünüme ulaşabilmek için fiziksel özelliklerini değiştirmektedir. Sürekli yapay yollardan toplum beklentilerine göre güzelliği yakalamaya çalışan Doğa, birkaç kez estetik operasyon geçirmiş, gözlerinin doğal rengini beğenmediği için lacivert lens takmış ve göğüslerine silikon yaptırmıştır. Bu da Doğa'nın kendi doğal dış görünüşünden duyduğu memnuniyetsizliği ve vücudunda çeşitli değişiklikler yaptığını göstermektedir. Romanda güzellik kavramı, Doğa'nın hem içinde bulunduğu toplumdaki konumunun belirlenmesinde hem de fiziksel olarak tatmin olabilmesi için bir

gereklik olarak gösterilmiştir. Doğa, diğer insanların kendisinin dış görünüşü hakkındaki düşüncelerini umursamayıp kendini olduğu gibi kabul etmek yerine insanların beğenisi çerçevesinde toplumdaki varlığını sürdürmeyi tercih etmiştir.

Toplumun belirlediği güzellik algısı, Doğa'nın arkadaşlık ilişkilerine de yansımıştır. Doğa, arkadaşlarını kendi güzelliğini ortaya çıkaracak ve toplumun belirlediği güzellik standartlarına uyacak şekilde seçmektedir. Birlikte eğlenebileceği, her zaman güvenebileceği, kendisini her koşulda sevecek ve destekleyecek kişiler ile arkadaşlık kurmak yerine yanında kendisinin güzelliğini ön plana çıkartacak kişileri arkadaş olarak seçmesi, Doğa'nın roman boyunca gerçek arkadaşlar edinmemesine neden olmuştur. Nitekim Doğa'nın kişiliği gibi arkadaşlıkları da sahteleşmeye başlamıştır. “Doğa'nın en iyi arkadaşı iki senede bir değişiyordu. (...) Tek ortak yönleri, hepsinin Doğa'dan daha çirkin olmasıydı. Gerçi Burcu çirkin değildi. Hatta gayet güzeldi. Neyse ki epeyce kiloluydu.” (s. 45). alıntısında Doğa'nın arkadaşlarını bile kendi inandığı güzellik ölçütlerine göre seçmesi, toplumun belirlediği güzellik algısının hayatına olan etkilerinin bir göstergesidir.

Doğa'nın erkek arkadaşı Onur ile kurduğu ilişki de tıpkı diğer arkadaşlıkları gibi sahtedir. Onur ile aralarında samimi ve romantik bir ilişki yoktur. Onur, Doğa'nın dış görünüş olarak beğenmediği ancak sayesinde toplumda kendisine yer edebileceğini düşündüğü için beraber olduğu bir kişidir. Sevgilisiyle duygusal anlamda bir şeyler paylaşmak yerine sadece iltifatlar duymak ve kendisine hayranlıkla bakılmasını istediği için birliktedir. “Göğüsleri gerçek olmayabilirdi ama Onur'un ona bakan gözlerindeki hayranlık gerçektir. Önemli olan da buydu. Bu hayran gözlere bakmak Doğa'nın tatmin olma ânyıdır” (s. 99). Doğa'nın yaşadığı her ilişkisinde olduğu gibi sevgilisiyle olan ilişkisinde de sahtelik ön plandadır. “Filmlerdeki gibi öpüştiler. Uyduruk Amerikan filmlerindeki gibi... Samimiyetsiz uyum jestleriyle, ezbere kapanan gözlerle, zoraki bir uzunlukta...” (s. 53). alıntısında da görüldüğü üzere Doğa ve

Onur'un cinsel hayatları bile uyum ve karşılıklı mutluluk üzerine kurulu olmak yerine çok sahte ve samimiyetsizdir. Doğa, Onur ile birlikteyken bile sürekli eski sevgilisi Ulaş'ı özlemekte fakat Ulaş'ın artık hayatında olmadığını hatırlayınca spor eğitmeni Engin'i arzulamaktadır. Bu da Doğa'nın romantik ilişkilerinde vefasız olduğunu ve Onur ile ilişkisinin menfaat üzerine kurulu olduğunu göstermektedir ki bu da Doğa'nın kimliğinin kendi isteklerinden soyutlanarak dış otoritelerin belirlediği normlara göre oluştuğunun bir göstergesi olmuştur.

Doğa'nın güzellik kavramından çok fazla etkilenmesi ve sürekli güzel olma çabası, yapıtta farklı nedenlere bağlanarak aktarılmıştır. Doğa'nın her zaman güzel görünmek istemesi, yapıt boyunca kullanılan leitmotivler aracılığıyla okuyucuya aktarılmıştır. Bu leitmotivlerden en çok göze çarpanı Doğa'nın göğüsleridir. Doğa, göğüsleriyle olan problemini romanın başlangıcından itibaren sürekli olarak dile getirmiştir. “Göğüslerimi yaptırırsam mı?” diye düşündü kendini süzerken. Belki de bin beş yüzüncü kez...” (s. 11) Doğa'nın göğüslerini beğenmiyor oluşu onun özgüvenini düşüren en önemli etkenlerden biridir. Doğa'nın bu özgüvensizliği, kendini yetersiz, başarısız ve değersiz olarak değerlendirmesine de neden olmaktadır:

“Doğa'nın tek çekincesi bir süre daha ofise gidemeyip meydanı iyice Alev'e bırakacak olmasıydı. Ancak bu küçük kaybı yeni göğüsleriyle kapatması çok daha kolay olacaktı. Alev, Cengiz Bey'in gözüne girmek için istediği kadar çırpınabilirdi. Sonuçta göze giren Doğa'nın ofise getireceği yenilik olacaktı.” (s. 89-90).

Doğa, güzellik kavramını iş hayatındaki konumunun belirleyicisi olarak görmüştür. Estetik bir operasyon geçirirken bile iş yerindeki rekabeti ve hiyerarşiyi düşünmektedir. İş arkadaşı Alev'in takdir edilmesini nasıl engelleyebileceğini, yokluğunda Alev'in Cengiz Bey'in gözüne girip giremeyeceğini ve ofise geri döndüğünde Cengiz Bey'in ilgisini nasıl tekrar kendi üzerine toplayacağını düşünmektedir. Bu da Doğa'nın insanların kendisini olduğu gibi kabul etmeyeceklerini ve onaylamayacaklarını düşündüğünü ve kendisini toplumda var edebilmek için sürekli değişmesi ve güzelleşmesi gerektiğine inandığını göstermektedir.

Romanda sıkça tekrar edilerek leitmotiv oluşturulan diğer sözcük ise “ayna” imgesidir. Bu sözcüğün leitmotiv olmasının ilk nedeni, “Eski Ayna”, “Yeni Ayna” ve “İki Ayna Arasında” adlı üç ana bölüme ayrılması ve her bölümün başlığında “ayna” sözcüğünün geçmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durumun ikinci nedeni ise aynanın imgesel anlamıdır. Ayna, fiziksel bir bütünlük hâlinde kendini göremeyen insanın başka bir gözden kendisini görmesine, bilmesine ve dış görünüşüne odaklanmasına yarayan bir araçtır. Doğa’nın gün içinde sıklıkla aynaya bakması başka insanların gözünde nasıl görüldüğünü sürekli olarak kendisine anımsatmak istemesinden kaynaklanmaktadır. Doğa’nın kendi dış görünüşünü bu kadar sık görüyor olması zamanla kendi benliğinden uzaklaşmasına neden olmuştur. Doğa, böylece asıl varlığı içinde ikinci bir kimlik olarak yaşamını sürdürmeye devam etmiştir. Üstelik ayna leitmotifi, Doğa’nın başkalarının beklentileri doğrultusunda kurgulanmış hayatının aslında bir yansımadan ibaret olduğunu da göstermektedir. “Eski Ayna”, Doğa’nın geçmişini temsil etmektedir. Doğa, geçmiş hayatını silmek istemektedir bu yüzden bu aynayı kırmıştır. “Yeni Ayna” ise Doğa’nın yeni hayatını temsil etmektedir. Doğa bu hayatından da memnun değildir ve kendisini bu iki ayna arasında sıkıştırmış gibi hissetmektedir. Bu yüzden bu aynanın üzerine de başka bir kriz anında kusmuştur. Böylece romanın üçüncü ve son ana başlığı olan “İki Ayna Arasında” ortaya çıkmıştır. Kendisini bu iki aynanın baskısı altında eziliyormuş gibi hisseden Doğa, akıl sağlığını kaybetmeye başlamıştır.

Doğa’nın bu güzellik takıntısı fiziksel sağlığının yanı sıra mental sağlığını da olumsuz etkilemektedir çünkü Doğa toplumun güzellik standartlarına göre ideal güzelliği yakalayabilmek için kendisini dış görünüş bakımından yapaylaştırmıştır. Fakat bu süreçte yapaylaşmanın psikolojisi üzerindeki etkilerini engelleyememiş ve başına gelen her olayı kendisinin yeterince güzel olmamasına bağlamıştır çünkü onun güzellik kavramına yaklaşımı romandaki diğer figürlerden farklıdır. Doğa, romanda imajı uğruna her şeyi göze alabilecek bir figür olarak kurgulanmıştır. “Sağlığını kaybetme ve kilo alma riski karşı karşıyaydı. Bu

mücadelede zayıf taraf sağlığı kaybetme korkusuydu kuşkusuz. Kilo yaptığını öğrendiği hapları ağzına koymamaya karar vermişti bile Doğa.” (s. 156). Doğa, sağlığını kaybetme pahasına dış görünüşünü bozabilecek bu ilaçları kullanmamaktadır. Bu da Doğa için güzellik kavramının her şeyden üstün olduğunu göstermektedir. Doğa'nın bu ilacı kullanmak istememeyişinin bir diğer nedeni ise sırf kendisinden daha kilolu olduğu için arkadaşlık ettiği Burcu'nun kilo verip daha da güzelleşmesidir. Artık Burcu'nun herkesin ilgi odağı olacağını düşünen Doğa, Burcu'yu kendisine rakip olarak görmeye başlamıştır. Bu yüzden de psikiyatrin verdiği bu kilo aldırıcı yan etkisi bulunan ilacı kullanmamış ve sırf kilo alıp güzelliğini kaybetmemek için hastalığının daha da ilerlemesine neden olmuştur.

Doğa'nın güzellik takıntısı, romanda Doğa'yı farklı açılardan sınırlandıran bir faktör olarak ele alınmış, Doğa'nın hissettiklerini ve duygularını diğer insanların fikirlerini umursamadan yaşamasının önünde engel oluşturmuştur. Anlatıcı, Doğa'nın her gün aynanın önünde hazırlanma rutinini detaylı betimlemelerle aktarmıştır. Bu da okurun odak figürün imajına verdiği önemi zihninde canlandırabilmesini kolaylaştırmıştır: “Dış görünüşüyle aklını bozmuştu. Kendi hayatıyla meşgul olmayı bırakıp başkalarının hayatlarıyla meşgul olmaya başlamıştı. Kendi gözleriyle değil, başkalarının gözleriyle bakıyordu kendine. Onaylanma hevesiyle.” (s. 19) Bu alıntıda “başkalarının gözleriyle bakıyordu kendine” ifadesi, Doğa'nın kendisine yabancılaştığını ve benliğini kaybettiğini göstermektedir. Doğa her zaman diğer insanlar tarafından onaylanmak ve imrenilmek istemektedir. Bu da zaman içerisinde sadece fiziksel güzelliğini umursamaya başlamasına ve dış görünüşünü değiştirerek her sorunu çözebileceğine inanmasına neden olmuştur. Doğa, sorunlarının asıl nedenini arayıp köklü çözümler üretmek yerine olayları yüzeysel bir biçimde inceleyerek geçici ve kısa süreli çözümlere odaklanmaktadır. Nitekim baş edemeyeceğini düşündüğü tüm sorunları dış görünüşünü değiştirerek çözüme kavuşturabileceğine inanmıştır. Böylece, estetik yaptırarak sorunlarından kaçmayı bir çözüm yolu olarak benimsemiştir. “Hep farklı olmalıydı. Farkı fark

edilmeliydi. Kalitesi gözle görülmeliydi. Kesintisiz olarak arzulanmalıydı. İştah, takdir ve kıskançlık dolu gözler hep üzerinde olmalıydı.” (s. 20) Doğa'nın kendi benliğine yabancılaşmasına neden olan bu güzellik takıntısı roman boyunca betimlemeler ve iç monolog teknikleri ile desteklenmiştir. Estetik gibi yapay bir yol ile toplum beklentilerini karşılamak için dış görünüşünü değiştiren Doğa, kendi bedenine yabancılaşmıştır. Doğa artık kim olduğunu ve ne istediğini bilmemektedir. Bu durum Doğa'nın iç çatışmaları üzerinden aktarılmıştır. Doğa, gerçekten güzel olmak istediğine mi yoksa diğer insanlara güzel görünmek istediğine mi roman boyunca karar verememiştir. Bu kararsızlık, Doğa'nın bir türlü kendisini beğenmemesine, kendisiyle ilgili hiçbir konuda mutlu olamamasına, sürekli dış görünüşünü daha fazla değiştirme hayalleri kurmasına ve bedeni başta olmak üzere hayatına tamamen yabancılaşmasına neden olmuştur. Böylece Doğa'nın varoluş nedeni dünyada bir iz bırakmak değil diğer insanların arzu ve beğenilerini toplamakla sınırlı kalmıştır. Bu da güzellik takıntısının kendisini ve kimlik oluşumu sürecini ne kadar kısıtladığını göstermektedir.

Doğa'nın sosyal ilişkileri onu içinde bulunduğu duygusal boşluktan kurtarmak yerine yapaylaşma sürecini hızlandırmışlardır. Romanın başlangıcındaki epigraf, Doğa'nın toplum beklentilerinden ne kadar çok etkilendiğini özetlemektedir: “Başkalarının gözleri, bizim zindanlarımız; başkalarının düşünceleri, bizim kafeslerimiz.” Bu söz kendi doğrularından emin olamayan, kendi doğrularının toplumun doğrularıyla çakışıp çakışmadığını bilemeyen, kendini sadece toplumun kendisine bakış açısıyla değerlendirebilen Doğa'nın yaşam biçimini doğrudan yansıtmaktadır.

2. c. AİLE İÇİ İLİŞKİLER

Bireylerin doğar doğmaz içinde buldukları en önemli kurum ailedir. Aile, çocukluktan itibaren sevgi, saygı ve aidiyet gibi temel ihtiyaçların yanı sıra insan ilişkilerini öğrenmek için en etkili yerdir. Aile, çocuklara doğumdan itibaren belirli eğitimler verir. Bu eğitimler

çocuklara yalnızca fiziksel becerilerini değil, toplum düzeninin nasıl işlediğini de öğretir. Özellikle ataerkil toplumlarda, aile bireylerinin birbirlerine duyduğu sevgi ve saygı üzerine inşa edilen bağlar, toplumun saygı dengesinin erkeklere odaklanması ve kadınları değersizleştirilmesi ile bozulabilmektedir. Böylece, aile içi ilişkiler zayıflar ve aile kurumu yozlaşıp menfaat ve zorunluluklar yüzünden birlikte yaşayan bireyler topluluğu haline gelir. Bu durum da özellikle çocuklar üzerinde kalıcı travmalar yaratır.

Doğa, babasının kendisini ve annesini terk edişinden büyük ölçüde etkilenmiştir. Bu olay Doğa'nın kendi kimliğinden uzaklaşmasının temel nedenlerinden biridir. Doğa'nın annesi, eşinin onu aldatmasından sonra kızı ile birlikte ayrı bir eve taşınmıştır. “Kocasını kendisinden çok daha genç ve çok daha güzel bir kadınla birlikte olmaya başlamıştı. Bu adaletsizliği dengelemek için o da çok daha büyük ve çok daha lüks bir eve taşınmıştı.” (s. 27) alıntısında görüldüğü üzere aile içindeki sevgisizlik maddiyatla ve parayla giderilmeye çalışılmıştır. Doğa'nın annesi kızı ile dertleşirken eski eşinden nefret ettiğini sürekli olarak belirtmekte, bu da Doğa'nın babasından daha da uzaklaşmasına neden olmaktadır. Doğa ve annesi sadece Doğa'nın babasının yeni hayatını araştırmak için birlikte zaman geçirmektedirler. “Bu yeni evde anne kızın en yakınlaştıkları zamanlar, Doğa'nın babasının Facebook hesabına girip sevgilisiyle hiç utanmadan poz verdiği yeni eklenmiş fotoğrafları annesine gösterdiği anlar oluyordu.” (s. 27) Bu da aslında anne-kız ilişkilerini ayakta tutan şeyin ve hatta aralarındaki tek iletişimin Doğa'nın babasının, eşinin kadınlık gururunu ayaklar altına alması üzerine Doğa ve annesinin ona karşı besledikleri kin ve nefret olduğunu göstermektedir. Doğa'nın babası da tıpkı eşi ve kızı gibi psikolojik sorunlar yaşamaktadır ve romanda sürekli tekrar edilerek leitmotiv oluşturulan “sigarasını” yakıp içmek yerine yakmadan sadece ağzında tutup üfleemektedir. “İnsana bu sigarada iyi gelen işin üfleme kısmı zaten. Bence yani. Böyle minik minik, of çeker gibi. Onu bırakmadım işte ben.” (s. 36) Doğa'nın babası, sigarasını içiyormuş gibi yaparak aslında of çekmektedir ve böylece içini döktüğünü düşünmektedir. Doğa'nın aile

ilişkilerini en çok olumsuz etkileyen faktör de aslında aile içindeki kendini ifade edememe ve iletişim sorunudur. Ailedeki hiç kimse sağlıklı iletişim kuramamakta ve herkes kendi travmalarına odaklanmaktadır. Doğa'nın ebeveynlerinin yaşadığı travmalar Doğa'nın kimliğinde giderilemeyecek hasarlar oluşturmuştur. Doğa, ailesinden beklediği ilgiyi ve sevgiyi başka insanlardan almaya çalışarak kendisine ait olmayan bir kişilik ve imajın arkasına gizlenmiştir. Bu "ideal" kişiliği oluşturmak için kendi özünü unutmuş ve toplumun normlarını sorgulamadan kabullenerek benimsemiştir. Doğa, etrafındaki insanların beklentileri doğrultusunda yaşamakta, bu sebeple kendi isteklerini ve gururunu ayaklar altına almaktadır. Doğa, kendi kimliğinden oldukça uzaklaşmış ve kendini başkalarına kanıtlamak amacıyla yaşamıştır. Babasının onu terk etmesi, annesinin onunla ilgilenmemesi, üstüne üstlük her ilişkisinin aslında "gerçek Doğa" ile değil oluşturduğu sahte kişilik ve imajla olmasından dolayı Doğa kendini içinde bulunduğu bedene ve çevreye ait hissedememektedir. Kendi yaşamı içinde kendini çok yalnız hissetmekte ve toplumda kendini erkekleri tatmin etmek için var etmektedir. Bu durum, Doğa'nın eserin sonlarına doğru gördüğü küçük adam halüsinasyonlarının açıklamasıdır. Tamamen kendi kafasında kurduğu ve gerçek olmayan bu düşünceler yüzünden sürekli birileri tarafından izleniyormuş gibi hisseden Doğa, bu halüsinasyonlarla birlikte sağlıklı şekilde düşünememeye ve kendisini daha da özgüvensiz hissetmeye başlamıştır. Bu halüsinasyonlar, babası vefat ettikten sonra daha çok artmış ve Doğa'nın kendisini gözetleyen küçük adam halüsinasyonları görmesine rüyasında sürekli vefat eden babasını görmesi de eklenmiştir. Bu durum Doğa'nın gerçeklik algısından daha da kopmasına neden olmuştur. Bu durum "Psikanaliz kuram" ile bağdaştırıldığında bilinçaltı ve rüyaların gerçeklikle ilgisine ulaşılabilmektedir. Doğa'nın gerçek dünyada yaşadıkları ve ailesinin onda bıraktığı tahribatın rüyalarına yansısıyla odak figür rüya x gerçeklik çatışması yaşamaya başlamıştır. Doğa, dolayısıyla kendi benliğinden ve çevresinden de iyice uzaklaşmış ve zamanla gerçek hayattan tamamen kopmuştur. Dış etkenler yüzünden kendi kimliğinden uzaklaşan Doğa, yeni bir kimlik

arayışına girse de toplum beklentileri ve ailesindeki sevgisizlik yüzünden hiçbir yerden destek alamamış, kendi kimliğinden uzaklaşmış ve intiharla sonuçlanan bir çıkmaza girmiştir.

3. SONUC

Hakan Bıçakcı'nın "Doğa Tarihi" adlı romanında, bir plazada iyi bir pozisyona sahip olan ve dış görünüşüne önem veren Doğa'nın kimliği; kendisinin ve annesinin babası tarafından terk edilmesi, işteki pozisyonunu kaybetmesi, sevgilisinden ayrılması, bulunduğu ortamdaki en güzel kadın olmadığının farkına varması ve toplum beklentilerinin sınırlayıcı etkisi ile oluşmuştur. Doğa her alanda en iyi, en çok göze çarpan ve en çok imrenilen bir birey olmak istemektedir fakat en iyi olduğunu düşündüğü tüm alanlarda toplum beklentileri yüzünden yaşadığı olumsuz değişimler onun öncelikle bilinçli olarak dış görünüşünü değiştirmesine ve yapaylaşmasına daha sonra ise psikolojisinin bozulmasına neden olmuştur. Doğa, bu durum karşısında yeni bir kimlik arayışına sürüklenmiş ve böylece toplumun istekleri doğrultusunda yaşayan bir bireye dönüşmüştür. Doğa, hayatını başka kişilerin beklentilerini karşılamak ve çevresindeki herkes tarafından beğenilmek için yaşamaya başlamış ve kendi kimliğini kaybederek toplumca kabul gören "ideal kadın" imajına sahip olmayı istemiştir. Doğa'nın kendi dış görünüşünde sürekli olarak değişimler yapmaya sürüklenmesi, toplumun baskıcı yapısından kaynaklanmaktadır. Bu baskının temel nedeni, toplumun, bireyleri belli kalıplara sokmaya çalışmasıdır. Kendi kişilik özelliklerini bir kenara bırakarak toplumun beklentileri doğrultusunda oluşan kalıba uyum sağlamaya çalışan bireyler fark etmeden bu baskının altında ezilerek kendi benliklerini kaybetmektedirler. Bu kalıplaşma, bireylerin hem fiziksel özelliklerini hem de ruhsal özelliklerini derinden etkilemektedir.

Bu sorunlar, günümüz toplumlarında da gözlemlenebilmekte ve Hakan Bıçakcı bu olayları eleştirel bir üslupla ele almaktadır. Bu romanda eleştirilen toplum düzeni distopik bir şekilde kurgulanmış olsa da yaşadığımız dünyanın toplum düzeni ile benzerlik göstermektedir. Günümüzde her coğrafyada, her ülkede ve her kültürde bu tür bir toplum baskısı mevcuttur ve kapitalistleşerek monotonlaşan dünya düzeni içerisinde insanlar bu baskıya uyum sağlamak

zorunda bırakılmaktadırlar. Toplum beklentileri, bireyleri; fiziksel görünüşlerini, ruhsal durumlarını, sosyal statülerini, aile yapılarını ve değiştirmeye zorlamaktadır. Toplumun Doğa üzerinde kurduğu baskı, Doğa'nın eski kimliği ile yeni kimliği arasında sıkışmasına ve kendisini değiştirerek yeni bir benlik oluşturmaya çalışmasına neden olmuştur. Odak figürün adının kurguda “Doğa” ve romanın başlığının da “Doğa Tarihi” olarak belirlenmesinde ironi hakimdir. Odak figürün adı “Doğa” olmasına rağmen hem kendi doğasından yani benliğinden hem de gerçek anlamda doğallıktan tamamen uzaklaşmış olup çevrenin de etkisiyle kendi kimliğine bile yabancılaşmış ve yapay bir birey konumuna gelmiştir. Doğa, adı gibi doğallık, saflık ve duruluğu simgelemek yerine; hem fiziksel hem de duygusal açıdan da yapay, sahte ve yapmacık bir figüre dönüşmüştür. Doğa'nın hayatı da bu doğrultuda monotonlaşmıştır. Romanın başlığı olan “Doğa Tarihi” de odak figürün yapıt boyunca geçirmiş olduğu değişim ve dönüşüm sürecini temsil etmektedir. Kapitalist sistemin Doğa'nın kimliği üzerindeki etkileri, toplumun Doğa'ya dayattığı güzellik algısı ve Doğa'nın aile içi ilişkileri toplum beklentileri ile birlikte zaman içerisinde değişmiştir. Bu da Doğa'nın kaybettiği kimliğinin romanın sonunda “tarihte” kaldığının göstergesidir.

4. KAYNAKCA

Bıçakçı, H. (2014). *Doğa Tarihi*. İletişim Yayınları.

Bozkaya, İ. (2017) *Hakan Bıçakçı'nın Doğa Tarihi Üzerine*. Academia.

Moran, B. (2004). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İletişim Yayınları.